

## Talousvaliokunta

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta**

**Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 226/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- osastopäällikkö Taneli Puumalainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö Ilkka Kiema, Työn ja talouden tutkimus LABORE
- johtava asiantuntija Markku Rajamäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- lakimies Kai Massa, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- suhdevastaava Eveliina Reponen, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- toimitusjohtaja Heli Mäki-Fränti, Suomen matkailualan liitto ry
- tapahtumatoiminnon päällikkö Kalle Marttinen, Suomen Palloliitto ry
- asiantuntija Karoliina Katila, Suomen Yrittäjät ry
- toimitusjohtaja Tomi Saarinen, Live Nation Finland Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
- Suomen Olympiakomitea ry
- Suomen Teatterit ry
- Tapahtumateollisuus ry

## Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

*Esityksen keskeinen sisältö.* Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi eräiden tartuntatautilain (1227/2016) covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi säädettyjen, väliaikaisten säännösten voimassaoloa. Ehdotetut, edelleen väliaikaisiksi tarkoitetut säännökset koskevat ravitsemisliikkeissä ja muissa palveluissa noudatettavia rajoituksia. Lisäksi esityksessä ehdotetaan lisättäväksi uusi väliaikainen säännös kuntien velvollisuudesta myöntää EU:n digitaalinen koronarokotustodistus EU:n ulkopuolella rokotetuille.

Ehdotetun lainsäädännön tavoitteena on suojata kansalaisia koronavirustartunnoilta ja varmistaa, että viranomaisilla on käytössään riittävät valtuudet viruksen leviämisen estämiseksi samanaikaisesti kuitenkin taloudellista toimeliaisuutta mahdollistaen kulloisessakin tartuntatilanteen mahdollistamassa laajuudessa.

Talousvaliokunta arvioi esitettyä sääntelyä toimialansa mukaisesti elinkeinotoiminnan yleisten edellytysten ja markkinoiden toimivuuden näkökulmasta.

*Talousvaliokunnan aikaisemmat kannanotot tartuntatautilain viruspandemiasäätelyyn.* Talousvaliokunta on aikaisemmissa koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi säädettyissä ja rajoitusten kompensointiin tähtäävissä valtiopäiväasioiden käsittelyissä (viimeisimpinä TaVL 29/2021 vp, TaVL 25/2021 vp, TaVL 23/2021 vp ja TaVL 15/2021 vp) korostanut, että rajoituksia säädetettäessä tulee punnita päätösten kokonaisvaikutuksia: rajoitusten ja muiden toimien haittojen ja hyötyjen välistä tasapainoa.

Rajoitusten kielteiset vaikutukset näyttäytyvät elinkeinonharjoittajien ja työntekijöiden toimeentulon vaikeutumisena ja — viiveellä mutta väistämättä — julkishallinnon mahdollisuuksissa vastata oikeutettuihin odotuksiin ja tarjota kansalaisille näiden tarvitsemia palveluita. Poikkeuksellisten olosuhteiden pitkittyessä toimien oikeaan osuvuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus korostuu.

Koronarajoitusten säätämiseen liittyy vaikeita punnintoja useassakin relaatiassa. Yhtäältä joudutaan valitsemaan vaihtoehtojen välillä preferoiden joko toimien nopeaa täytäntönpantavuutta ja siten vaikuttavuutta tai sitä, että rajoitusten ja vaatimusten tulisi olla elinkeinonharjoittajien ja työntekijöiden tiedossa hyvissä ajoin ennakkoon. Talousvaliokunnan saaman asiantuntijaselvityksen mukaan elinkeinotoiminnan avaaminen ja sulkeminen lyhyillä sykleillä ovat henkilöstön töiden suunnittelun ja materiaalihankintojen sekä aukiolojen yleisölle kommunikoinnin kannalta raskaita toimia. Myös tapahtumien järjestämisen kannalta on olennaista, että järjestäjällä on edes kohtuullinen näkymä eteenpäin siitä, minkälaisia rajoituksia toiminnalle voidaan enintään asettaa.

Toinen, tämäkin sääntelyn aikajänteeseen liittyvä punninta joudutaan tekemään sääntelyn voimassaolon keston suhteen. Jos sääntely on voimassa 30.6.2022 saakka, tämä luo verraten pitkälle

## Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp

ulottuvan näkymän siihen, mitä rajoituksia ja muita seikkoja elinkeinonharjoittajan on otettava huomioon toimintaansa järjestäessään. Tätä voidaan pitää ehdotettua sääntelyä puoltavana seikkana. Samalla tullaan kuitenkin sivunneeksi sitä perustuslakivaliokunnankin korostamaa (PeVL 6/2021 vp — HE 21/2021 vp) reunaehto, että rajoituksia voidaan pitää voimassa vain niin pitkään ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä. Voimassaoloajalla on merkitystä sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että valtioneuvoston on seurattava tarkkaan sääntelyn voimassaolon välttämättömyyttä sekä soveltamisessa mahdollisesti havaittavia ongelmia ja ryhdyttävä toimenpiteisiin näiden ongelmien korjaamiseksi.

Edelleen, lainsäätäjän on tehtävä punninta rajoitusten laaja-alaisuuden — ja siten tasapuolisten kilpailuolosuhteiden — ja toisaalta rajoitusten kohdentamisen riskiperusteisuuden välillä. Riskiperusteisuutta on pidetty yhtenä keskeisenä rajoitusten oikeutuksena: toimia tulee kohdentaa juuri niihin paikkoihin ja tilanteisiin, joiden on tutkitusti todettu olevan erityisen edullisia virustartuntojen leviämislle ja joissa tartuntojen leviäminen olisi erityisen vahingollista. Talousvaliokunta on aikaisemmassa mietinnössään (TaVM 33/2021 vp — HE 207/2021 vp) korostanut, että kilpailuolosuhteita tulee arvioida sekä toimialojen sisäisesti että eri alojen yhdenmukaisen kohtelun näkökulmasta.

Talousvaliokunnan saama asiantuntijapalaute nyt käsillä olevasta hallituksen esityksestä on ollut jakautunutta. Melko laaja yksimielisyys vallitsee rajoitusten tarpeesta vuoden 2022 alkuvuoden osalta. Sen sijaan tuota pidemmälle menevien rajoitusten tarkoituksenmukaisuudesta on esitetty eriäviä näkemyksiä.

*Maahantulo.* Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että rokotuskattavuuden ollessa hyvä ja rokotuksilla hankitun immunitetin suojatessa hyvin nykyisiä virusmuunnoksia vastaan olisi mahdollista vähentää maahantulopisteillä tehtäviä terveysturvallisuustoimia, jolloin terveydenhuollon resursseja vapautuisi paikalliseen epidemiantorjuntaan ja rokotusten suorittamiseen. Edelleen kuulemisessa on esitetty arvio, jonka mukaan, mikäli uusia rokotussuojaa kiertäviä virusmuunnoksia ei ilmaannu, tartuntatautilain nyt voimassa olevien maahantuloa koskevien väliaikaisten säännösten jatkaminen ei olisi tarpeen nykyisessä muodossaan. Samalla on kuitenkin tähdennetty, että tämän vastapainona tartuntatautilakiin voitaisiin säätää nk. hätäjarrumekanismi, jolla vauraudtettaisiin mahdollisuuteen, että syntyisi uusia rokotussuojaa kiertäviä virusmuunnoksia.

Talousvaliokunta huomauttaa, että etenkin pakollisen matkustajatietolomakkeen käyttöönotto voisi tuoda tehokkuushyötyjä tartunnanjaljitykseen ja testauksen toteutumisen valvontaan. Suomeen matkustaville tulisi asettaa velvollisuus täyttää sähköinen maahantuloilmoitus. Euroopan komission kehittämä EU-alueen yhteinen Digital Passenger Locator Form -palvelu sisältää standardoidun matkustajatietolomakkeen sekä toiminnallisuuden, jonka avulla tartunnan saaneiden matkustajien tietoja voidaan digitaalisesti siirtää EU-alueen Early Warning and Response System -tietokantaan, mikä mahdollistaa rajat ylittävän tartunnanjaljityksen.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan useat eri EU-maat ovat ottaneet käyttöön matkustajatietolomakkeita ja monessa maassa lomakkeen täyttäminen on pakollista.

## Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp

Suomessa on käytössä Finentry-palvelu, jonka avulla Suomeen saapuvat matkustajat voivat saada yksilöityä ohjausta rajojen terveysturvallisuustoimista sekä varata ajan maahan saapumisen jälkeen otettavaan covid-19-testiin. Palvelun seurantakäyttöliittymän avulla kuntien terveysviranomaiset voivat valvoa testauksen toteutumista ja kontaktoida henkilöitä, jotka eivät ole käyneet testissä. Finentry-palvelun käyttöön ei ole matkustajilla kuitenkaan velvollisuutta. Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksella ja kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä on silti oikeus saada rajat ylittävien liikennepalvelujen tuottajilta matkustajien henkilötietoja, jos se on epidemian leviämisen estämiseksi tai matkustajien terveyden suojelemiseksi välttämätöntä. Talousvaliokunta korostaa, että dPLF:n käyttöönotto mahdollistaisi suoran digitaalisen tiedonsiirron rajatylittävään järjestelmään. Järjestelmän hyödyt saadaan täysimääräisinä vain, kun siihen velvoitetaan kaikki maahan saapuvat.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan matkustajatietolomakkeen käytön pakollisuus edellyttäisi lainsäädäntöä. Talousvaliokunta huomauttaa, että varsin monessa EU-maassa, jossa muun muassa rajamuodollisuuksia ja yksityisyyden suojaa koskeva sääntely on Suomen tavoin EU-sääntelyn raamittamaa, on pystytty säätämään ja ottamaan käyttöön pakollinen maahantuloilmoitus. Tässä valossa yksinomaan se seikka, että matkustusilmoituksen pakollisuus on lailla säädetty, ei ole uskottava perustelu sille, ettei Suomessa ole tällaista pystytty vielä luomaan.

Talousvaliokunta on aikaisemmassa lausunnossaan (TaVL 25/2021 vp — HE 118/2021 vp) todennut, että teknologiset ratkaisut ja kansainväliset kokemukset tulee valjastaa parhaaseen mahdolliseen käyttöön terveysturvallisen taloudellisen toimeliaisuuden mahdollistamiseksi, ja tähdentänyt, että Suomen on tärkeää olla mukana myös yhteiseurooppalaisessa digitaalisten välineiden käytössä.

*Ravitsemistoimiala.* Ravitsemisliikkeiden riskiarviointi on monisyistä. THL luokittelee tartuntariskin suuruuden ja leviämispotentiaalin arvioinnin perusteella baarien ja pubien, karaokebaarien ja yökerhojen sisätilat merkittävän riskitason ympäristöiksi, ulkoilma-anniskeluterassit kohtalaisen riskitason ympäristöiksi ja vastaavasti henkilöstöravintolat sekä ruokaravintoloiden sisätilat ja ulkoilmaruokailuterassit vähäisen riskitason ympäristöiksi. Tässä valossa ravintolaliiketoimintaan kohdistuvilla rajoituksilla arvioidaan olevan merkitystä epidemiatilanteen hallinnassa. Rajoituksia asetettaessa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota toiminnan tosiasialliseen luonteeseen ja eriyttää rajoitus- ja muut toimet riskejä vastaavasti. Talousvaliokunta pitää edelleen tärkeänä, että riskiperusteisuus ohjaa myös alemmanasteista sääntelyä. Myös perustuslakivaliokunta on arvioidessaan tartuntatautilain ravitsemisliikkeitä koskevaa sääntelyä (PeVL 31/2020 vp — HE 139/2020 vp) edellyttänyt, että rajoitustoimenpiteistä säädetään erityyppisten ravitsemisliikkeiden osalta eriytetysti siten, että rajoitukset ovat välttämättömiä juuri niissä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Koska rajoitukset ovat perusteltuja vain siellä, missä tartuntatilanne on erityisen huolestuttava, tullaan joka tapauksessa luoneeksi sellaisia maantieteellisiä rajoja, jotka aiheuttavat kilpailunvääristymiä. Talousvaliokunta toteaa, että tällaisia paikallisia markkinahäiriöitä on vaikea estää. Kilpailuolosuhteiden erilaisuus on kuitenkin tässä tilanteessa objektiivisesti perusteltua: erilainen epidemiatilanne on objektiivinen peruste erilaiseen kohteluun. Mikäli täysin erilaisilla tartuntojen tilanteen alueilla olevia ravintoloita kohdeltaisiin samalla tavoin asettamalla tiukkoja rajoituksia myös sellaisilla alueilla, joilla koronatartuntoja ei juurikaan esiinny, olisi tämäkin ongelmallista.

## Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp

*Sääntelyn katvealueet.* Talousvaliokunta muistuttaa, että vaikka otetaan huomioon edellä kuvattu analyysi poikkeuksena kilpailun tasapuolisten perusedellytysten turvaamisesta, vaatimus lainsäädännön läpileikkaavasta kilpailuneutraliteetista ei edelleenkään näytä toteutuvan ehdotetussa sääntelyssä muun muassa liikuntaan ja hyvinvointipalveluihin lukeutuvien elinkeinojen kohdalla.

*EU:n ulkopuoliset rokotukset.* Talousvaliokunta on aiemmassa lausunnossaan (TaVL 29/2021 vp — HE 131/2021 vp) kiinnittänyt huomiota myös niiden ihmisten asemaan, jotka ovat saaneet rokotuksensa EU:n ulkopuolella. Talousvaliokunta pitää tervetulleena nyt ehdotettua, uutta sääntelyä kuntien velvollisuudesta myöntää koronarokotustodistus myös EU:n ulkopuolella rokoteuille. Sääntelyn tästä hyvästä kehityksestä huolimatta talousvaliokunta toistaa aikaisemmassa lausunnossaan tekemänsä huomautuksen, jonka mukaan on vaikeasti perusteltavissa, että maahantulon yhteydessä hyväksyttävä todistus, joka ei ole EU-sertifikaatin muodossa, ei ole hyväksyttävissä koronapassina palveluihin pääsemisen ehtona. Lakiesitys on muutettava mahdollistamaan EU:n digitaalisen koronatodistuksen ulkopuolella olevista maista saapuvien matkustaminen todistuksilla, jotka heillä on saatavissa.

*Huomioita jatkovalmistelua varten.* On käynyt ilmeiseksi, että koronavirustartuntojen aallot seuraavat toisiaan pidempään kuin mitä pandemian alkuvaiheessa osattiin arvioida. Pitkäkestoitien tai sisällöllisesti epävarmojen sulkujen tai rajoitusten voimassaolo käy elinkeinojen harjoittamisen, ihmisten toimeentulon ja myös julkistalouden kannalta kestävämmäksi, ellei pystytä löytämään tasapainoa sosiaalisen ja taloudellisen toimeliaisuuden sallimisen ja rajoittamisen välillä.

On tärkeää, että rajoitukset ovat selkeitä ja että niiden valvonta ja soveltaminen on elinkeinonharjoittajien, niiden työntekijöiden ja asiakkaiden ennakoitavissa. Jos rajoitukset määritellään hyvin tarkoin lain tasolla, on tämä omiaan varmistamaan viranomaiskäytännön yhtenäisyyttä ja ennustettavuutta. Toisaalta jos laki jättää valtioneuvostolle ja täytäntöönpanoviranomaisille enemmän harkintavaltaa, voidaan kunkin toiminnanharjoittajan tai alueen paikalliset olosuhteet ja niiden nopeat muutokset ottaa paremmin huomioon. Tämä on korostunut erityisesti siinä, että säädöksissä määritellään tarkasti esimerkiksi hyväksyttäviksi katsotut rokotteet. Tällöin on käytännössä aiheutunut tilanteita, joissa yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien perusoikeuksien toteutuminen on voinut vaarantua ilman, että tälle olisi lääketieteellistä tai turvallisuuteen liittyvää perustetta.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on ehdotettu, että Suomen ulkopuolelta tulevien virustartuntojen leviämisen estämiseksi tulisi resursseja kohdentaa siihen, että maahan tulevien työntekijöiden työnantajia edellytetään järjestämään testaus ja sitä seuraava negatiivinen tulos Suomessa olisi edellytyksenä töiden aloittamiselle rokotustodistuksista tai ennakkotestauksista riippumatta. Valiokunta pitää ehdotusta perusteltuna.

Talousvaliokunta tähdentää, että on tärkeää hyödyntää uusin tieteellinen tieto viruksesta ja sen leviämismekanismeista, erityisesti sen ilmaveitiseisyys, kun päätetään viruksen leviämisen hillitsemistoimista. On tärkeää siirtää toimenpiteiden painopiste siihen, että rokotuskattavuus saadaan nousemaan ja taloudellinen ja muu yhteiskunnan toimeliaisuus mahdollistetaan omaksumalla myös muissa maissa käyttöönotettuja parhaita käytänteitä, myös erilaisia terveysturvallisuutta tukevia laitteistohankintoja ja muita keinoja edistämällä.

## Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp

Rokotuskattavuuden nostamiseksi tulee rokottautuminen tehdä mahdollisimman helpoksi. Rokotusten järjestämisessä tulee asettaa kansalainen etusijalle ja hallinto mukautettava asiakkaan tarpeisiin vastaavaksi. On kestävämpiä, jos rokotustilaisuuteen saapunut henkilö jää rokottamatta esimerkiksi sen vuoksi, että terveydenhuollon toimijoilla on eriäviä tukintoja rokottamista koskevista suositusajoista, tai sen vuoksi, että sähköinen tietojärjestelmä kärsii toimintahäiriöistä.

Poikkeuksellisten olosuhteiden pitkittyessä tulee sääntelyn oikeaan osuvuuteen kiinnittää yhä enemmän huomiota. Tähän liittyen talousvaliokunta korostaa tarvetta valmistella ripeästi lainsäädäntö, joka mahdollistaa yhteiskunnan toimimisen olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman terveysturvallisesti. Keinoja tähän voivat olla koronapassin edellyttäminen eräissä työtehtävissä ja mahdollisimman laajalti muutoinkin erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Terveysturvallisuuden perustuvat rajoitukset ja oikeudet eivät saa olennaisesti riippua tilaisuuden järjestävän tahon juridisesta muodosta, vaan ratkaisevana seikkana täytyy pitää toiminnan luonnetta suhteutettuna viruksen tunnettuihin leviämistapoihin.

### VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

*että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 7.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok  
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk  
jäsen Atte Harjanne vihr  
jäsen Mari Holopainen vihr  
jäsen Hannu Hoskonen kesk  
jäsen Eeva Kalli kesk  
jäsen Pia Kauma kok  
jäsen Matias Mäkyne sd (osittain)  
jäsen Raimo Piirainen sd  
jäsen Minna Reijonen ps  
jäsen Janne Sankelo kok  
jäsen Veikko Vallin ps  
jäsen Tuula Väättäinen sd  
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

**Valiokunnan lausunto TaVL 54/2021 vp**  
**Eriävä mielipide**

**Eriävä mielipide**

**Perustelut**

Perussuomalaiset vastustavat koronatoimenpiteiden ohjaamista käytännössä rokotepakon suuntaan. Koronapassin yhä laajempi edellyttäminen yhdistettynä testaamiseen liittyviin hankaluuksiin ja kustannuksiin olisi käytännössä sama asia kuin rokotteen edellyttäminen.

***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunnan lausunnosta TaVL 54/2021 vp muutetaan kohtaa 24 seuraavasti:

"(24) Poikkeuksellisten olosuhteiden pitkittyessä tulee sääntelyn oikeaan osuvuuteen kiinnittää yhä enemmän huomiota. Tähän liittyen talousvaliokunta korostaa tarvetta valmistella ripeästi lainsäädäntö, joka mahdollistaa yhteiskunnan toimimisen olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman terveysturvallisesti. Keinoja tähän voivat olla koronapassin edellyttäminen eräissä työtehtävissä. *Poistetaan teksti:* ”ja mahdollisimman laajalti muutoinkin erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa.”

*Lisätään teksti:* ”Mikäli työnantaja velvoittavasti ottaa käyttöön koronapassin vaatimisen työntekijöiltään, niin tämä ei saa johtaa käytännössä rokotepakkoon, vaan työntekijälle on tarjottava mahdollisuus voimassa olevan koronapassin saamiseen pelkällä testauksella siten, että työnantaja korvaa testauskulut.”

Terveysturvallisuuteen perustuvat rajoitukset ja oikeudet eivät saa olennaisesti riippua tilaisuuden järjestävän tahon juridisesta muodosta, vaan ratkaisevana seikkana täytyy pitää toiminnan luonnetta suhteutettuna viruksen tunnettuihin leviämistapoihin.”

Helsingissä 7.12.2021

Veikko Vallin ps  
Minna Reijonen ps